

ביאורים לפרקי אבות

וְגִדּוּלָה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַתְּהַנְּחָה וּמִן הַמַּלְבֵּנִת, שְׁהַמַּלְבֵּנִת, נִקְנִית
בְּשִׁלְשִׁים מַעֲלוֹת, וְהַתְּהַנְּחָה בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע, וְהַתוֹרָה נִקְנִית
בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה דְבָרִים. וְאֵלּוּ הֵן: בְּתַלְמוּד, בְּשִׁמְיעַת הָאָזֵן,
בְּעֵרִיכַת שְׁפָתַיִם, בְּבִינַת הַלֵּב, בְּאֵימָה, בְּיִרְאָה, בְּעֵנֹה, בְּשִׂמְחָה,
בְּמִתְהַרָה, בְּשִׂמּוּשׁ חֲכָמִים, בְּדַבּוּק חֲבֵרִים, בְּפִלְפּוּל הַתַּלְמוּדִים,
בְּיָשׁוּב, בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בְּמַעֲוֵט סְחוּרָה, בְּמַעֲוֵט דֶּרֶךְ אֶרֶץ, בְּמַעֲוֵט
תַּעֲנוּג, בְּמַעֲוֵט שֵׁנָה, בְּמַעֲוֵט שִׂיחָה, בְּמַעֲוֵט שְׁחוּק, בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם, בְּלֵב
טוֹב, בְּאַמּוּנַת חֲכָמִים, בְּקַבְּלַת הַיְסוּדִין, הַמְפִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְהַשְׂמִיחַ
בַּחֲלָקוֹ, וְהַעֲוֹשֶׂה סִיג לְדַבְּרָיו, וְאֵינֹו מַחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ, אָהוּב, אוֹהֵב
אֶת הַמְּקוֹם, אוֹהֵב אֶת הַחֲבֵרִים, אוֹהֵב אֶת הַצְּדָקוֹת, אוֹהֵב אֶת
הַמַּיְשָׁרִים, אוֹהֵב אֶת הַתּוֹכְחוֹת, וּמִתְרַחֵק מִן הַכְּבוֹד, וְלֹא מַגִּים לְבוֹ
בְּתַלְמוּדוֹ, וְאֵינֹו שָׂמַח בַּהוֹרָאָה, נוֹשֵׂא כְעוֹל עִם חֲבֵרוֹ, וּמִכְרִיעוֹ לְכַף
זְבוֹת, וּמַעֲמִידוֹ עַל הָאֲמֵת, וּמַעֲמִידוֹ עַל הַשְּׁלֹם, וּמִתְיָשֵׁב לְבוֹ
בְּתַלְמוּדוֹ, שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב, שׂוֹמֵעַ וּמוֹסְרָף, הַלּוֹמֵד עַל מְנַת לְלָמֵד,
וְהַלּוֹמֵד עַל מְנַת לְעֹשֶׂת, הַמְּחַכֵּים אֶת רַבּוֹ, וְהַמְּכַבֵּן אֶת שְׂמוּעָתוֹ,
וְהַאֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ, הֵיא לְמַדְתָּ: כִּל הָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ,
מֵבִיא גְאֻלָּה לְעוֹלָם, וְהַאֹמֵר אֶסְתֵּר לְפִלְרֵךְ בְּשֵׁם מְרַדְכִי:

ת"ר: (א) אסתר ב כב.

פירוש רש"י

לו, ומוסרף, אָבֵל לא לסתור את דברי רבו: והמכבן
את שמועתו. כשהוא מורה הוראה מכבן באותו ענין
שאמר לו רבו, אָבֵל אינו מוסיף דבר לומר שכך אמר
לו רבו אלא אם כן אמר לו רבו: ונסח אחר: בישוב,
בישיבה, דמרה ישבה מרה חכמה; דרך ארץ.
תרבות נדיטור"א בלע"ז: במעוט שיחה. ליצנות:
בארף אפנים. שחוק קשה לכעס: בקבלת היסודין.
כדאמרינן בכרכות (ף ה) אשרי הגבר אשר תיפטרנו
יה, אימתי בזמן שתורתך תלמדנו, שהקדוש ברוך
הוא מביא יסודין של אהבה לעוסק בה להרבות שכרו
לעולם הבא: בעריכת שפתיים. שאינו מנגמם בדברי
תורה אלא חותכן בלשון ומוציאן בפה, דאין דברי
תורה מתקנין אלא בהוצאת הפה, דכתיב כי חיים
הם למוציאיהם אל תקרי למוציאיהם אלא למוציאיהם
בפה: בבינת הלב, בשכלות הלב, לא שמעת מה בין
זה לזה: באימה. כדאמרינן כו: בשמוש חכמים.
שדוחק ונגס בכל מקום לשמע דבריהן ולשמען.
בדקדוק חברים. לומר בחבורה: ופלפול התלמודים.
שפלפלו לפניו ויחכמוהו כדאמרינן (תענית ז.)
ומתלמידי יותר מפלם: המפיר את המשך בצד השני

שהמלכות נקנית בשלשים מעלות. אותן שכתובים
בספר שמואל א. ח) כשבקשו ישראל מלך ואמר להם
דעו כי כך וכך משפט המלך ובשתחקר הם שלשים
דברים עם אותן ששנודין (פרק ב) מלך לא
דן ולא דנין אותו וכו'. ועשרים וארבע מתנות בהנה
הן עשר במקדש וארבע בירושלים ועשר בגבולין:
באימה ביראה. שאין לבו גבוה עליו, שגאמר יום
אשר עמית לפני ה' אלקיך בחרב, ולכן בעלי קרין
היו אסורין, שמתוך קלות ראשו של אדם והרהור לבו
הוא בא לידי קרי: שמהח. לפי שאין השכינה טורה
מתוך אלא מתוך שמחה: בישוב, גריסין, פרוש
בישוב הדעת: במעוט סחורה. שאמר רב ורובין נהו
לא תמצא תורה לא בסחרינים ולא בתגרנים: במעוט
דרך ארץ. שלא יהא מצוי עם בני אדם בשוק. בקבלת
היסודין. מקבל היסודין מאהבה: מתרחק מן הכבוד
ואינו רודף אחר הכבוד כהרא חשיב להו: ומכריעו
לכף זכות. שדן את חברו לזכות: ומעמידו על האמת.
רודף אמת ושלום על הכל: שואל ומשיב. נמי ח"א
הוא, כלומר שאינו משיב את שואל התולה, כדי
שישיב תשובה הגונה: שומע. כל מה שרבו אומר

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד

רבי אומר . . .

ביאור מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שי"ו

1) כל האומר דבר בשם אומריו מביא גאולה לעולם

מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו – תפקידו של יהודי הוא גלות את מציאותו האמיתית של כל נברא, שלא נברא אלא לכבודו של הקב"ה. ה' ימלוך – על ידי זה מגלים את מלכותו של הקב"ה בכל העולם, לעולם ועד – ועד לתכלית השלימות, „לעתיד לבוא, שכל המלוכה שלו“.

כאשר אדם מרגיל את עצמו לומר דברי תורה בשם אומרם, עד „אומר“ הראשון, הקב"ה – הוא פועל גם שבכל „דבר“ בעולם יהי ניכר בגלוי „אומריו“, „ברוך שאמר והי' העולם“, ועל ידי זה „מביא גאולה לעולם“ – „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר“.

ובהמשך לזה נאמר בסוף הפרק כל

1) ישע"י מ, ה. 2) רש"י עה"פ (בשלח טו, יח). – ספה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 532.

כל האומר דבר בשם אומריו מביא גאולה לעולם

פרטי בתורה, ישנם עדיין ענינים רבים ש„כבושים בגולה“.

ושלימות הגאולה בתורה היא לעתיד לבוא, כשיהי' „תורה חדשה מאתי תצא“, שכן אז יתגלו כל הענינים שבתורה ולא ישאר שום ענין בהעלם, כנאמר⁴, „ולא יכנף עוד מוריד“, „כי כולם ידעו אותי“⁵. ועל ידי זה נפעלת גם הגאולה בעולם בתכלית השלימות: עולם הוא מלשון העלם, על שם ההעלם וההסתר של החיות האלקי שבעולם, היינו שהחיות האלקי הוא בבחינת גלות. והגאולה לעולם היא איפוא, ביטול ההעלם וגילוי החיות האלקי.

בשם אומריו – היינו אמירה המדגישה את החידוש ד„אומריו“. ומכיון שחידוש בתורה הוא ענין של גאולה – „שמחדשים ומגלים תעלומות חכמה שהיו כבושים בגולה עד עתה“, לכן, גאולה בתורה מביאה גאולה (גם) לעולם.

אך גאולה זו היא עדיין בזמן ומצב הגלות, כמו גאולת פורים (שממנה מביא התנא ראי' „שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי“), ש„אכתי עבדי דאחשוורוש אנן“⁶. וטעם הדבר הוא, מכיון שגם הגאולה בתורה אינה בשלימותה, שהרי גם לאחר שתלמיד ותניק מגלה ומחדש ענין

1) תניא אגה"ש סכ"ו. 2) מגילה יד, א. 3) ישע"י נא, ד. ויקיר פ"ג, ג. 4) ישע"י ל, כ. 5) ירמי' לא, לג. 6) לקו"ת שלח לו, ד. 7) ספה"ש תנש"א ח"ב עמ' 586.

מקומו. ישועס בתורה כל שעה, דמתוף כף מתקיימת תורתו בידו. מקומו קרי לטעמים וְלִרְאִיּוֹת שְׁהוּא מִבֵּין בְּהִלְכָה, כְּדִאֲמַרְיִן בְּסִנְהֶדְרִין (פ"ה מ"ה) כְּשִׁמְלִינִין אֶת הַדִּין לְמִתְרָם הַמְחִיב אֹמֵר מְחַיֵּב אֲנִי בְּמִקְוָמִי אוֹתָהּ רִאֲיָה וְאוֹתוֹ טַעַם עֲצָמוֹ שְׁאֲמַרְתִּי אֲמַשׁ שְׁלֵא מִצְאִיתִי רִאֲיָה אַחֲרַת לְזִכּוֹת וְכֵן הַמּוֹפְתָה: הַשְּׂמֵחַ בְּהִלְקוֹ. שֵׁאֵם דּוֹאֵג בְּעֵינָיו אֵינוֹ מְכּוּן בֵּה: יוֹג לְדַבְּרֵי. שְׁנִמְקוֹ עֲמוֹ וּמְבִיא אֲמֵתֵלְאוֹת לְהַעֲמִיד דְּבָרֵי רַבּוֹ לְבִנֵי אָדָם: נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ. שְׁמֻקָּם מִצּוֹת כְּדִאֲמַרְיִן מְהוּ רִיחַ נִיחּוּחַ (ויקרא א) נַחַת רוּחַ לְפָנַי שְׁאֲמַרְתִּי וְנִעֲשֶׂה רִצּוֹנִי:

ואינו מחזיק טובה לעצמו. שאינו נושא חן בלבו על עצמו על שהקב"ה תורה, שהרי לך נוצר: ואינו מגיס לבו בלמדו. הינו שאינו מתגאה בפני הקב"ה: אוהב את הצדקות. לא גרסינן; תוכחות. דכתוב (משלי ט) הוכח לחכם וְאֵהֱבֶךָ. כל אלו המדות ראיות למתרחק מן הכבוד ואין רודף אחר השקרה שגאה לידו ומתרחק ממנה, ומסתפר דהכי הוה ליה למתני ולא רודף אחר הכבוד מתרחק מן הכבוד: ומעמידו על האמת. על בריו של הלכה: על השלום. שאינו מיישב בדין אלא עושה פשרה ברצון ומתישב בלמדו:

